การพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*

PROFESSIONAL PRACTICUM DEVELOPMENT IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION FOR MASTER OF EDUCATION, PROGRAM IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION, FACULTY OF EDUCATION, SURATTHANI RAJABHAT UNIVERSITY

บรรจง เจริญสุข
Banjong Jaroensuk
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Suratthani Rajabhat University, Thailand
E-mail: banjong.jar@sru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา และ 3) เพื่อทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาที่มีประสิทธิผล การวิจัยมี 3 ขั้นตอน คือศึกษาองค์ประกอบของการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา กลุ่มเป้าหมายได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิทางการบริหารการศึกษา 5 คน เลือกแบบเจาะจง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ การพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ การทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาที่มีประสิทธิผล โดยนักศึกษาหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีจำนวน 59 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ความรู้ความเข้าใจและความพึงพอใจของผู้ใช้รูปแบบ มีค่าความเชื่อมั่นที่ .95 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

*Received 30 August 2021; Revised 23 September 2022; Accepted 23 September 2022

ผลการวิจัยพบว่า

องค์ประกอบของการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา ประกอบด้วย 11 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) คำอธิบายรายวิชา 3) เป้าหมายของการฝึก 4) จุดมุ่งหมายของการฝึก5) กิจกรรมการฝึกภาคสนาม 6) บทบาทหน้าที่ของฝ่ายต่าง ๆ 7) การประเมินผลการฝึกปฏิบัติ 8) เอกสารที่เกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติ 9) แบบบันทึกระหว่างการฝึกปฏิบัติ 10) การประเมินการฝึกปฏิบัติ และ 11) หน่วยงานการฝึกและอาจารย์นิเทศ

ผลการพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหาร พบว่า มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินการ 4) แนวทางการประเมินผล 5) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยรูปแบบมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ผลการทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบ พบว่า นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ และมีความพึงพอใจในเนื้อหาและกระบวนการฝึกปฏิบัติการของรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา, การฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาที่มีประสิทธิผล

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the components of professional practicum in educational administration, 2) develop the professional practicum model in educational administration, and 3) test and evaluate the outcomes of the professional practicum model in educational administration. This study was conducted in three stages. In stage 1, the components of professional practicum in educational administration were studied. The sample group was five experts in the field of educational administration, selected by purposive sampling. The research tool of stage 1 was a questionnaire. For stage 2, the professional practicum model was developed and examined by five experts selected by purposive sampling. The research tool used in this stage was an assessment form to evaluate the appropriateness and possibility of the professional practicum model. In stage 3, the professional practicum model in educational administration was tested and evaluated for its effectiveness by 59 students in the Master of Education program in educational administration at the faculty of Education, Suratthani Rajabhat University. The research tool was a questionnaire with a reliability of .95 to ask for satisfaction in applying the model. Data were analyzed employing mean and standard deviation.

The research showed that;

The components of professional practicum in educational administration consisted of 11 components: 1) principles and rationale, 2) course description, 3) goals of the practicum, 4) objectives of the practicum, 5) fieldwork activity, 6) duties of those involved, 7) practicum evaluation, 8) related documents for the practicum, 9) practicum record form, 10) practicum evaluation, and 11) practicum office and university supervisors.

The results of model development in educational administration showed that there were five components: 1) principles, 2) aims, 3) methods, 4) evaluation guidelines, and 5) conditions for success. The appropriateness and possibility of the model were at the highest level. After the model was conducted and evaluated, the students understood and were satisfied with its contents and practice process at the highest level.

Keywords: Model Development, Professional Practicum in Educational Administration, Effective Professional Practicum in Educational Administration

บทนำ

ปรัชญาในการจัดการศึกษาทุกระดับตั้งแต่ระดับปฐมวัย ขั้นพื้นฐานจนถึงระดับสูงสุด คือ การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ในเชิงวิชาการอย่างชัดเจน พร้อมทั้งการกล่อมเกลานิสัยใจคอรวมทั้งการอบรม ฝึกทักษะด้านต่าง ๆ ทั้งที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและนำไปประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตัวเองและครอบครัว ให้เกิดความชำนาญ ความเชี่ยวชาญและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้องแม่นยำในสาขาวิชาที่ศึกษาเรียนรู้มา ซึ่งปรัชญาหรือแนวคิดดังกล่าวนิยมใช้เหมือนกันทั่วไปทุกประเทศในโลกที่มีการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ การให้นักศึกษาหลักสูตรครุศาสาตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารภาคสนามโดยตรง ทั้งในสถานศึกษาซึ่งทำหน้าที่เป็นหน่วยงานซึ่งจัดการศึกษาโดยตรง และหน่วยงานทางการศึกษาอื่นซึ่งเป็นสำนักงานการศึกษาประเภทต่าง ๆ ที่มีหน้าที่สนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่สถานศึกษาในสังกัดของตนเอง ตามระเบียบที่คุรุสภากำหนด จึงนับว่าเป็นเรื่องสำคัญยิ่งในกระบวนการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

การฝึกปฏิบัติโครงการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา เป็นกิจกรรมหนึ่งที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ครุศาสตรมหาบัณฑิต ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษา ปริญญาโททางการบริหารการศึกษา (วิชาชีพบริหาร) เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ตรงจากสถานศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษาอื่นในการบริหารจัดการศึกษาตามภารกิจของศาสตร์

นั้น ๆ เพื่อให้เกิดทักษะ ความเข้าใจและสามารถนำความรู้ตามหลักทฤษฎีทางการบริหารการศึกษาตามหลักสูตรมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาและหน่วยงานการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้วิชาชีพผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูงและวิชาชีพควบคุม และคุรุสภา โดยสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ได้ออกข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 กำหนดมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน เช่น ความรู้ด้านการบริหารการศึกษา ความเป็นผู้นำทางวิชาการ คุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณ และมีประสบการณ์ด้านการสอนมาไม่น้อยกว่า 5 ปี เป็นต้น เพื่อให้มีความรู้และประสบการณ์พื้นฐานทางการบริหารอย่างเพียงพอ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556)

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ได้ออกประกาศคุรุสภาเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานและเกณฑ์การรับรองปริญญามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คือ 1) มาตรฐานหลักสูตร 2) มาตรฐานการผลิต และ 3) มาตรฐานบัณฑิต เกณฑ์การรับรองระดับปริญญาโท (วิชาชีพบริหารการศึกษา) ของสถาบันอุดมศึกษามีองค์ประกอบของมาตรฐานความรู้ และปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา ได้แก่ มาตรฐานความรู้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา และการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา ซึ่งมีการกำหนดการฝึกปฏิบัติการบริหารสถานศึกษาและบริหารการศึกษาไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต และมีชั่วโมงฝึกปฏิบัติไม่น้อยกว่า 90 ชั่วโมง (15 x 6) ประกอบด้วย การฝึกการบริหารสถานศึกษาร้อยละ 50 และการฝึกการบริหารการศึกษาร้อยละ 50 ในสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ นักศึกษาที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่คุรุสภากำหนดโดยมีการจัดผู้บริหารพี่เลี้ยงที่มีคุณสมบัติและประสบการณ์และมีการจัดหรือแต่งตั้งคณาจารย์นิเทศตามที่คุรุสภากำหนด นอกจากนั้น (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2558) ได้สำรวจพบว่า หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ปีการศึกษา 2557 ที่มีการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา ที่ขอรับการรับรองมาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานการผลิต และมาตรฐานบัณฑิต ปริญญาโททางการบริหารการศึกษา (วิชาชีพบริหาร) จากคุรุสภา มีจำนวนทั้งสิ้น 107 แห่ง โดยในข้อ 17 ของประกาศคุรุสภา เรื่อง การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2557 ระบุว่าหากสถาบันยังปรับปรุงหลักสูตรไม่แล้วเสร็จตามประกาศนี้ ให้ใช้เกณฑ์การรับรองตามประกาศคุรุสภา เรื่อง การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2549 ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งยังคงใช้หลักสูตรเดิมซึ่งไม่ได้บังคับให้ต้องมีการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพ

ด้วยเหตุนี้ จึงมีสถาบันอุดมศึกษาที่มีกิจกรรมการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษาที่มีรูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา จำนวน 35 แห่ง จากการสำรวจพบว่า สถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับการ

รับรองปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามาตรฐานหลักสูตรมาตรฐานการผลิต และมาตรฐานบัณฑิต ปริญญาโททางการบริหารการศึกษา (วิชาชีพบริหาร) จากคุรุสภา มีรูปแบบการจัดฝึกปฏิบัติการวิชาชีพที่มีความหลากหลาย ตามบริบทของการจัดการศึกษาของแต่ละสถาบันโดยมีผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพ ได้แก่ 1) นิสิตนักศึกษาที่ฝึกปฏิบัติการวิชาชีพ 2) คณาจารย์ในสาขา 3) ตัวแทนศูนย์ฝึกปฏิบัติการวิชาชีพ 4) ผู้บริหารศูนย์ฝึกปฏิบัติการวิชาชีพ 5) ผู้บริหารสถานศึกษา 6) พี่เลี้ยง (Mentor) 7) ครูฝึก (Coach) 8) อาจารย์นิเทศ และ 9) ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก เป็นต้น

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เป็นหลักสูตรปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2561 จึงเป็นหลักสูตรที่จำเป็นต้องดำเนินการตามประกาศคุรุสภาเรื่อง การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ คือ นักศึกษาต้องฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาไม่น้อยกว่า 90 ชั่วโมง ซึ่งหลักสูตรได้อกแบบกำหนดให้มีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพจำนวน 156 ชั่วโมง ตามรายวิชา ADM0306 การฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา 3(150) ซึ่งเริ่มดำเนินการส่งนักศึกษา จำนวน 58 คน ทั้งแผน กแบบ (ก 1) (ทำวิทยานิพนธ์ 12 หน่วยกิต) และแผน ข (ค้นคว้าอิสระ 6 หน่วยกิต) ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ทั้งนี้ ตามแผนการเรียนที่หลักสูตรกำหนด แต่เนื่องจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการบริหารการศึกษาในครั้งนี้หลักสูตรได้กำหนดให้นักศึกษาดำเนินการตามคู่มือโดยอิงภาระงานของสถานศึกษาและสำนักงานทางการศึกษาอื่น ๆ ที่นักศึกษาสังกัดและเลือกเป็นหน่วยฝึกตามหลักเกณฑ์ที่หลักสูตรกำหนด ทั้งนี้ เพื่อให้นักศึกษาได้ทราบถึงโครงสร้างของงานของสถานศึกษา และหน่วยงานการศึกษาต้นสังกัด เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นต้น และฝึกปฏิบัติงานตามภาระงานของหน่วยงาน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้อำนวยการมอบหมาย เป็นผู้บริหารพี่เลี้ยง และมีอาจารย์ในหลักสูตรเป็นอาจารย์นิเทศ ซึ่งจากแนวทางในการฝึกประสบการณ์บริหารดังกล่าว ส่งผลให้หลักสูตรยังไม่มีรูปแบบในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่แน่นอน ซึ่งอาจทำให้เนื้อหาการฝึก ระยะเวลา กิจกรรมการประเมินผลและองค์ประกอบอื่น ๆ ในการฝึก อาจไม่เป็นไปตามความต้องการของบันทิตและเกิดความไม่เหมาะสม และไม่เป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต

จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี โดยดำเนินการในรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา (R&D) ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2563 เพื่อให้ได้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการบริหารการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับ เป็นรูปแบบสำหรับการฝึกประสบการณ์ให้กับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ สาขาการบริหารการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

3. เพื่อทดลองใช้ และประเมินผลการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

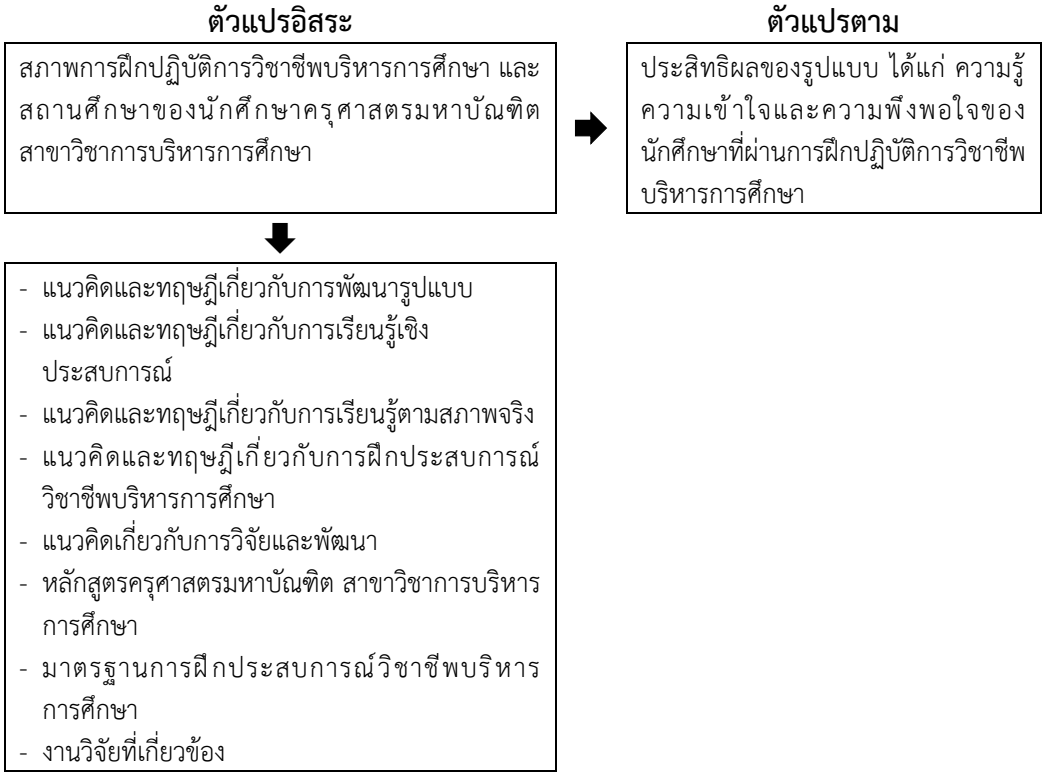
การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษา ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษา และขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษาครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาที่ได้รับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในปีการศึกษา 1/2563 จำนวน 59 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นที่ 1 ใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ขั้นที่ 2 ขั้นพัฒนารูปแบบ ใช้แบบตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ และขั้นที่ 3 ขั้นทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบ ใช้แบบสอบถามความรู้ ความเข้าใจ และแบบสอบถามความพึงพอใจ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบและแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของเดวิด เอ คอล์บ (Kolb, David A, 1995) และการเรียนรู้ตามสภาพจริงของ (ทิศนา แขมมณี, 2560) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรฐานการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา และแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา มาประยุกต์เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เน้นความสำคัญโดยไม่จำกัดอยู่ภายในห้องเรียน ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สาระและกระบวนการเรียนรู้จากสื่อและสิ่งแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียน สามารถเชื่อมโยงการเรียนมาประยุกต์ได้จริง ซึ่งรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครั้งนี้ อาศัยหลักการเรียนรู้ที่ว่า การเรียนรู้ที่ดีมาจากการปฏิบัติ ลงมือกระทำจริงของผู้เรียน และในขณะเดียวกันการปฏิบัติทำให้เกิดประสบการณ์ใหม่

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

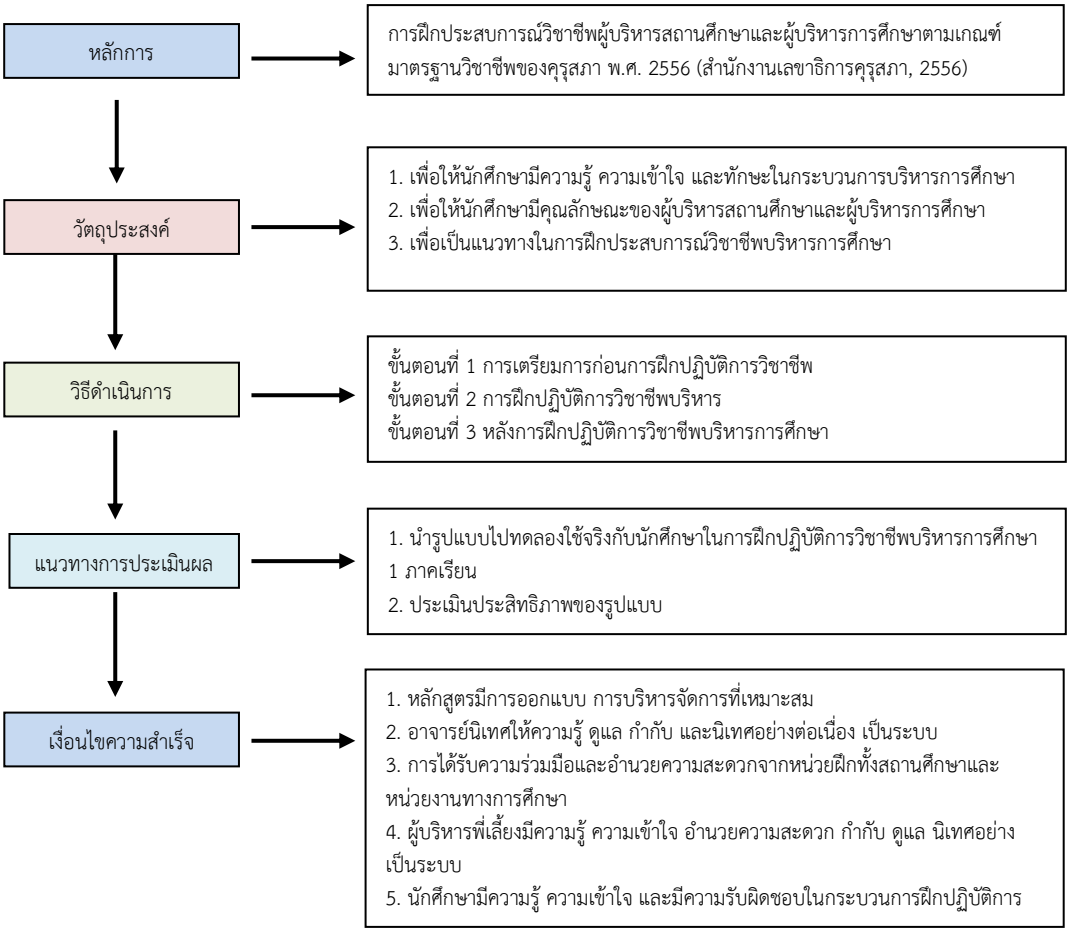
ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

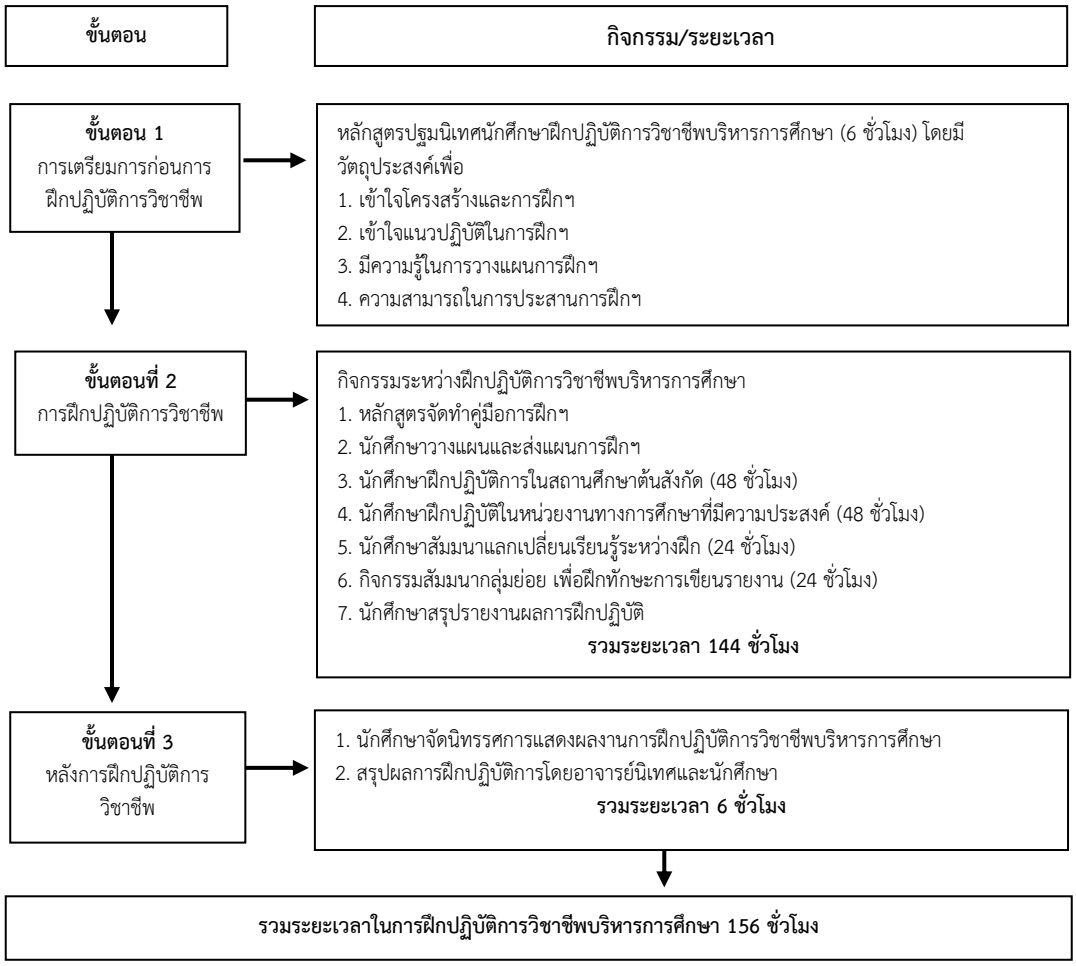
1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พบว่า มี 11 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) คำอธิบายรายวิชา 3) เป้าหมายของการฝึก 4) จุดมุ่งหมาย 5) กิจกรรมการฝึกภาคสนาม 6) บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร 7) การประเมินผล 8) เอกสารที่เกี่ยวข้องในการฝึก 9) แบบบันทึกต่าง ๆ ในการฝึก 10) แบบประเมินการฝึก และ 11) รายละเอียดสถานที่ฝึกและอาจารย์นิเทศ

2. ผลการพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พบว่า มีองค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินการ แบ่งเป็น ขั้นเตรียมการก่อนการฝึกปฏิบัติ ขั้นการฝึกปฏิบัติ

และขั้นหลังการฝึกปฏิบัติ 4) แนวทางการประเมินผล 5) เงื่อนไขความสำเร็จ สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบเป็นขั้นตอนและกระบวนการในการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบมี และมี วิธีการฝึกปฏิบัติการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา

ภาพที่ 3 วิธีดำเนินการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา

3. ผลการประเมินรูปแบบและทดลองใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่านักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

ระดับความรู้ความเข้าใจของรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยในขั้นเตรียมการก่อนการฝึกปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ขั้นหลังการดำเนินการฝึกปฏิบัติ ส่วนขั้นดำเนินการฝึกปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความรู้ความเข้าใจของรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษา

รายการความรู้และสมรรถนะ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความรู้ ความเข้าใจ
ขั้นเตรียมการก่อนการฝึกปฏิบัติ	4.79	0.34	มากที่สุด
ขั้นดำเนินการฝึกปฏิบัติ	4.65	0.49	มากที่สุด
ขั้นหลังการดำเนินการฝึกปฏิบัติ	4.78	0.35	มากที่สุด
รวม	**4.74**	**0.39**	**มากที่สุด**

ระดับความพึงพอใจของรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยในขั้นเตรียมการก่อนการฝึกปฏิบัติและขั้นหลังการดำเนินการฝึกปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนขั้นดำเนินการฝึกปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับความพึงพอใจของรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษา

รายการความรู้และสมรรถนะ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ขั้นเตรียมการก่อนการฝึกปฏิบัติ	4.81	0.34	มากที่สุด
ขั้นดำเนินการฝึกปฏิบัติ	4.73	0.42	มากที่สุด
ขั้นหลังการดำเนินการฝึกปฏิบัติ	4.81	0.36	มากที่สุด
รวม	**4.78**	**0.37**	**มากที่สุด**

อภิปรายผล

ผลการศึกษาองค์ประกอบของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พบว่า มี 11 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและเหตุผลในการฝึก 2) คำอธิบายรายวิชา 3) เป้าหมายของการฝึก 4)จุดมุ่งหมาย 5) กิจกรรมการฝึกภาคสนาม 6) บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร 7) การประเมินผล 8) เอกสารที่เกี่ยวข้องในการฝึก 9) แบบบันทึกต่าง ๆ ในการฝึก 10) แบบประเมินการฝึก และ 11) รายละเอียดสถานที่ฝึกและอาจารย์นิเทศ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า กิจกรรมการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา เป็นกิจกรรมที่คุรุสภากำหนดให้หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) นักศึกษามหาบัณฑิตและดุษฎีบันทิตการบริหารการศึกษา ต้องมีการฝึกปฏิบัติกิจกรรม

ภาคสนามทั้งในสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในกระบวนการบริหารโดยการลงมือศึกษาและฝึกปฏิบัติจริง มีผู้บริหารพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศให้คำปรึกษาและดูแลช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดในระหว่างการฝึก เกี่ยวกับเรื่องของภาวะผู้นำ การวางแผนพัฒนาการศึกษา การบริหารจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลเป็นต้น เนื่องจากในปัจจุบัน นักศึกษาที่เรียนสาขาการบริหารการศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่ได้เป็นผู้บริหารสถานศึกษา เพราะคุรุสภากำหนดให้ผู้ที่จะเข้ามาเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องจบปริญญาทางด้านการบริหารการศึกษาโดยตรง ดังนั้น นักศึกษาในสาขานี้ส่วนใหญ่จึงเป็นเพียงผู้ที่มีตำแหน่งหัวหน้างานที่เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา ยังไม่มีประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาโดยตรง จึงเป็นเหตุผลที่คุรุสภากำหนดให้มีการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา เป็นรายวิชาเรียนวิชาเอกหรือวิชาบังคับ และมีการฝึกภาคสนาม กิจกรรมการฝึกมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนก่อนการฝึก ขั้นตอนระหว่างการฝึก และขั้นตอนหลังการฝึก สอดคล้องกับผลวิจัยของ วรรณกานต์ ชอบจิตต์ ที่ได้ศึกษาแนวทางการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า การฝึกปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายภาพรวมอยู่ในระดับมาก หากพิจารณาเป็นระยะ ระยะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ระยะเตรียมการ พิจารณารายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการประสานงาน ตามลำดับระยะที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ ระยะดำเนินการ พิจารณารายด้าน ด้านการวางแผน ด้านการประสานงานด้านรายงาน ตามลำดับดับ ระยะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ระยะประเมินผล พิจารณารายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านรายงาน ด้านการวางแผน ด้านการประสานงาน ด้านการงบประมาณ ตามลำดับ (วรรณกานต์ ชอบจิตต์, 2562) สอดคล้องกับมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาของคุรุสภา ที่กำหนดว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้และประสบการณ์วิชาชีพเกี่ยวกับมาตรฐานความรู้ เช่น ภาวะผู้นำทางวิชาการ การพัฒนาวิชาชีพบริหารสถานศึกษา หลักสูตรและการสอน งานกิจการนักเรียน การประกันคุณภาพ รวมทั้งคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556) และยังสอดคล้องกับผลวิจัยของ วรรณกานต์ ชอบจิตต์ ที่ได้ศึกษาแนวทางการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า แนวทางการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา มี 3 ระยะ คือ ระยะการเตรียมการ ระยะดำเนินการ และระยะการประเมินผล (วรรณกานต์ ชอบจิตต์, 2562)

ผลการพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พบว่า รูปแบบประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินการ แบ่งเป็น ขั้นเตรียมการก่อนการฝึกปฏิบัติ ขั้นการฝึกปฏิบัติ และขั้นหลังการฝึกปฏิบัติ 4) แนวทางการประเมินผล และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้

เป็นเพราะว่าในการศึกษารูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาของหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบกับการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาซึ่งมีโครงสร้างและเนื้อหาของการพัฒนารูปแบบของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ที่มีการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา ซึ่งมีโครงสร้างของเนื้อหาที่ไปในทิศทางเดียวกัน จึงส่งผลให้ได้รูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา ของหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จำนวน 5 องค์ประกอบ สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี ที่กล่าวว่า รูปแบบเป็นลักษณะของการดำเนินงานที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎีและหลักการและความเชื่อต่าง ๆ โดยมีการครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญและได้รับการยอมรับหรือพิสูจน์ทดสอบถึงประสิทธิภาพมาแล้วโดยประกอบด้วยกระบวนการและขั้นตอนที่สำคัญสามารถช่วยให้เป็นไปตามทฤษฎี หลักการและแนวคิดที่ยึดถือ สามารถใช้แบบแผนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะรูปแบบนั้น ๆ (ทิศนา แขมมณี, 2561) สอดคล้องกับแนวคิดของ พัฒนา พรหมณี และคณะ ที่สรุปไว้ว่ารูปแบบ หมายถึง แบบจำลองหรือตัวแบบอย่างง่ายหรือย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านการศึกษาและพัฒนาขึ้นมาเพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่าย (พัฒนา พรหมณี และคณะ, 2560) ขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีดา บัวยก และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 28 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการนิเทศติดตาม มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการบริหารงานวิชาการสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานวิชาการให้เกิดประสิทธิภาพ (ปรีดา บัวยก และคณะ, 2564) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธนา เกื้อกูล ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสร้างผู้เรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ พบว่ารูปแบบที่เหมาะสมประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน คือ 1) หลักการและวัตถุประสงค์ 2) โครงสร้างและสาระสำคัญ 3) การนำไปสู่การปฏิบัติและเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จ (ยุทธนา เกื้อกูล, 2560)

ผลการประเมินความเหมาะสม และผลการทดลองการใช้รูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พบว่ารูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจและมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ผลวิจัยเป็นเช่นนี้เพราะว่า รูปแบบที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิผลจะต้องเป็นรูปแบบที่มีความสัมพันธ์กันในเชิงโครงสร้าง และสามารถทำให้องค์กรมีความสำเร็จ

ในการดำเนินงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ ณัฐวัชร จันทโรธรณ์ และพงศักดิ์ พัวพรพงษ์ ที่กล่าวว่าประสิทธิผล หมายถึง เครื่องมือหรือตัวบ่งชี้ในการตัดสินใจว่าการบริหารของหน่วยงานหรือองค์การใดองค์การหนึ่งสามารถดำเนินงานจนบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้มากน้อยเพียงใด เป็นเรื่องเกี่ยวกับผลที่ได้รับและผลสำเร็จของงาน (ณัฐวัชร จันทโรธรณ์ และพงษ์ศักดิ์ พัวพรพงษ์, 2563) สอดคล้องกับผลวิจัยของ ภัททิรา เดชฤกษ์ปาน ที่ศึกษาเรื่อง พัฒนาแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุก เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสร้างนวัตกรรมทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่ารูปแบบที่เหมาะสมควรประกอบด้วย 5 องค์ประกอบที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขสำคัญ (ภัททิรา เดชฤกษ์ปาน และคณะ, 2564)

สรุป

การฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา มีองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งประกอบด้วย 11 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) คำอธิบายรายวิชา 3) เป้าหมายของการฝึก 4) จุดมุ่งหมายของการฝึก 5) กิจกรรมการฝึกภาคสนาม 6) บทบาทหน้าที่ของฝ่ายต่าง ๆ 7) การประเมินผลการฝึกปฏิบัติ 8) เอกสารที่เกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติ 9) แบบบันทึกระหว่างการฝึกปฏิบัติ 10) การประเมินการฝึกปฏิบัติ และ 11) หน่วยงานการฝึกและอาจารย์นิเทศก์ การพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหาร มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินการ 4) แนวทางการประเมินผล 5) เงื่อนไขความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. อาจารย์ประจำหลักสูตรและนักศึกษา ควรศึกษาทำความเข้าใจรูปแบบและคู่มือการฝึกก่อนนำไปใช้ เพื่อให้เข้าใจตรงกัน

2. หลักสูตรควรมีการประชุมชี้แจง เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและคู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา ให้กับสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา รวมทั้งผู้บริหารพี่เลี้ยงในหน่วยงานที่นักศึกษาออกไปฝึก เพื่อให้มีความเข้าใจในรายละเอียดของการฝึกที่ตรงกัน

3. ควรมีการปรับปรุงคู่มือและกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา หลักสูตรครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี กับนักศึกษากลุ่มอื่น ๆ เพื่อนำผลการวิจัยมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบให้มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น

2. ควรมีการวิจัยเพื่อค้นหาตัวแปรที่ส่งผลต่อรูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เช่น ระดับทักษะปฏิบัติการ ระดับทักษะการแก้ปัญหา และระดับการทำงานเป็นทีม เป็นต้น

3. ควรมีการวิจัยพัฒนาหลักเกณฑ์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

เอกสารอ้างอิง

ณัฐวัชร จันทโรธรณ์ และพงษ์ศักดิ์ พัวพรพงษ์. (2563). ประสิทธิผลขององค์การ. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 9(2), 1-9.

ทิศนา แขมมณี. (2560). รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิศนา แขมมณี. (2561). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์.

ปรีดา บัวยก และคณะ. (2564). รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารบัณฑิตวิจัย, 12(1), 15-29.

พัฒนา พรหมณี และคณะ. (2560). แนวคิดการสร้างและพัฒนารูปแบบเพื่อใช้ในการด าเนินงานด้านการสาธารณสุขสำหรับนักสาธารณสุข. วารสารวิชาการ ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 6(2), 128-135.

ภัททิรา เดชฤกษ์ปาน และคณะ. (2564). การพัฒนาแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุก เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสร้างนวัตกรรมทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 5(1), 1-15.

ยุทธนา เกื้อกูล. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

วรรณกานต์ ชอบจิตต์. (2562). แนวทางการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2556). ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 130 ตอนพิเศษ 130 ง. (4 ตุลาคม 2556).

_____. (2558). การดำเนินงานรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สกสค.

Kolb, David A. (1995). Organizational Behavior AN Experimental Approach. New Jersey: Prentic-hall International, Inc.